

УДК 159.922.7:37.015.3

**Psychological characteristics of an educational coach as a subject of
educational and professional socialization**

**Психологічні характеристики освітнього коуча як суб'єкта освітньо-
професійної соціалізації**

Nataliia Chuhaieva, PhD (Psychology), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Developmental Psychology, Faculty of Psychology, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

Наталія Чугаєва, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології розвитку факультету психології, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна

<https://orcid.org/0000-0003-0086-205X>

e-mail: nchugaeva@knu.ua

Abstract

The article examines the psychological characteristics of an educational coach as a subject of educational and professional socialization of students in higher education institutions. In the context of rapid social development and growing demand for specialists with high levels of professional and social competence, the question of the psychological characteristics of a higher education teacher capable of purposefully facilitating students' educational and professional socialization is gaining particular scientific and practical importance, while remaining insufficiently explored. **The purpose** of the article is to identify the personal characteristics of an educational coach that influence the effectiveness of students' educational and professional socialization and to construct a conceptual model of these characteristics. **Methods:** theoretical analysis of scientific literature, synthesis and systematization of data, conceptual modelling. **Results.** An educational coach is defined as a higher education teacher whose primary goal is to facilitate students' educational and professional socialization

— a process through which students acquire the professional competencies necessary for future practice by internalizing social norms and values and adopting professional roles. The study establishes that an educational coach implements this process through three functional blocks: analytical-prognostic, projective-organizational, and productive-communicative. A conceptual model of the educational coach's professionally important characteristics has been developed, which includes: social intelligence, empathy, facilitativeness, intrapersonal emotional intelligence, attractiveness, psycho-pedagogical tact, verbal and non-verbal competence, strategic planning, and leadership orientation. Each characteristic is linked to a corresponding functional block and contributes to the integrity of the coach's socializing psycho-pedagogical influence on students. **Conclusions.** The effectiveness of educational and professional socialization is determined by the integrated implementation of all three functions of the educational coach. The findings may be applied to the development of professional development programmes for higher education teachers and to the formation of requirements for academic staff.

Keywords: educational coach, educational and professional socialization, educational coaching, professional competence, educational environment, emotional intelligence, social intelligence.

Анотація

Статтю присвячено дослідженню психологічних характеристик освітнього коуча як суб'єкта освітньо-професійної соціалізації здобувачів у закладах вищої освіти. В умовах динамічного розвитку суспільства та зростання попиту на фахівців із високим рівнем професійної та соціальної компетентності питання психологічних характеристик педагога вищої школи, здатного цілеспрямовано забезпечувати освітньо-професійну соціалізацію студентів, набувають особливої наукової та практичної значущості й залишаються недостатньо розробленими. **Метою** статті є визначення особистісних характеристик освітнього коуча, що впливають на ефективність освітньо-професійної соціалізації здобувачів, та побудова їх концептуальної моделі. **Методи:** теоретичний аналіз наукової

літератури, синтез і систематизація даних, концептуальне моделювання.

Результати. Освітній коуч визначається як педагог вищої школи, провідною метою діяльності якого є освітньо-професійна соціалізація здобувачів — засвоєння ними необхідних фахових компетенцій через усвідомлення норм і цінностей та прийняття соціальних ролей. У дослідженні встановлено, що освітній коуч реалізує цей процес через три функціональні блоки: аналітико-прогностичний, проєктивно-організаційний і продуктивно-комунікаційний. Розроблено концептуальну модель професійно важливих характеристик освітнього коуча, що включає у себе: соціальний інтелект, емпатійність, фасилітативність, інтраособистісний емоційний інтелект, атрактивність, психолого-педагогічний такт, вербальну та невербальну компетентність, стратегічне планування, орієнтацію на лідерство. Кожна характеристика освітнього коуча пов'язана з відповідною функцією та забезпечує цілісність його соціалізуючого психолого-педагогічного впливу на здобувачів вищої освіти.

Висновки. Ефективність освітньо-професійної соціалізації визначається інтегрованою реалізацією усіх трьох функцій освітнього коуча. Результати можуть бути використані для розробки програм підвищення кваліфікації педагогів ЗВО та формування вимог до науково-педагогічного персоналу.

Ключові слова: освітній коуч, освітньо-професійна соціалізація, освітній коучинг, професійна компетентність, освітнє середовище, емоційний інтелект, соціальний інтелект, фасилітація.

Вступ.

В умовах динамічного розвитку суспільства перед закладами вищої освіти постають інноваційні завдання, пов'язані з підготовкою висококваліфікованих компетентних спеціалістів для різних галузей суспільного виробництва. Основним чинником освітньо-професійної соціалізації молоді у ЗВО є цілеспрямований психолого-педагогічний вплив педагога, як суб'єкта формування педагогічних відносин і освітнього середовища закладу вищої

освіти, на студентів, які активно здобувають в ньому відповідну освітньо-професійну підготовку. У зв'язку з цим надзвичайної актуальності набувають дослідження освітньо-професійної соціалізації здобувачів та психологічних особливостей освітнього коуча як основного агента, що сприяє її ефективності.

Багатогранність проблеми соціалізації людини, зокрема освітньо-професійної, у тому числі здобувачів вищої освіти розкривають роботи науковців, таких як: В. Білодід (2015), О. Власова (2019), Н. Дембицька (2024), В. Москаленко (2025), Н. Чугаєва (2017), Ю. Швалб (2020).

Теоретичні засади коучингу як технології розвитку особистості визначені в роботах Голві, 2007; Уйтмор, 2005; концепції освітнього коучингу у вищій школі висвітлені у працях наступних дослідників: Нежинська & Тименко, 2015; Борова, 2011; Поберезська, 2017; Чугаєва, 2025.

Питання психологічних характеристик освітнього коуча як суб'єкта освітньо-професійної соціалізації студентів, зокрема в контексті визначення професійно важливих якостей, що забезпечують ефективність цього процесу, залишаються недостатньо розробленими у сучасній психологічній науці.

Мета статті полягає у вивченні особистісних характеристик освітнього коуча, які впливають на ефективність процесу освітньо-професійної соціалізації здобувачів, та побудові їх концептуальної моделі.

Методи

У дослідженні застосовано такі методи: теоретичний аналіз наукової літератури з проблем соціалізації, зокрема освітньо-професійної, психології педагогічної взаємодії та освітнього коучингу; синтез і систематизація отриманих даних; концептуальне моделювання — побудова моделі психологічних характеристик освітнього коуча на основі виявлених зв'язків між його функціями та особистісними якостями.

Результати

У процесі своєї роботи педагог вищої школи виконує такі професійні завдання як навчання, виховання і розвиток студентів. Зміст категорій

«розвиток» і «виховання» студентської молоді логічно поєднані для нас у понятті «освітній коучинг».

На нашу думку, у сучасних умовах педагог вищої школи є освітнім коучем – основним агентом освітньо-професійної соціалізації, цілями якої виступають соціальний розвиток особистості та групи здобувачів. У ЗВО він може здійснювати функції куратора. Він також є і викладачем, який передає знання, вміння, навички, формує соціально-професійні компетенції у процесі лекційних і практичних занять, організації самостійної роботи студентів. Основним об'єктом педагогічного впливу освітнього коуча виступає академічна група як колективний суб'єкт, через який здійснюється опосередкований соціалізуючий вплив на особистість кожного здобувача.

На основі аналізу нашого попереднього наукового досвіду, освітньо-професійна соціалізація студентів – це засвоєння ними необхідних для майбутньої професійної діяльності компетенцій з позиції усвідомлення норм та цінностей, діючих у суспільстві в цілому та відповідному професійному середовищі, прийняття певних соціальних ролей, смислів та цінностей (Чугаєва, 2025). Під час детального розгляду змісту роботи освітнього коуча нами було визначено, що організація та керування процесом освітньо-професійної соціалізації вимагає від освітнього коуча здійснення таких функцій: аналітико-прогностичної, проєктивно-організаційної та продуктивно-комунікаційної. Проаналізувавши весь спектр представлених у літературі характеристик, що можуть бути притаманні педагогу взагалі, ми змогли визначити ті, що найбільш повно відповідають змісту зазначених функцій. На підставі результатів аналізу ми побудували концептуальну модель психологічних характеристик освітнього коуча, які зумовлюють ефективність соціалізації здобувачів (табл.1). Ці якості ми вважаємо професійно важливими. Представлена модель висвітлює зв'язки професійно важливих характеристик освітнього коуча та його функцій у навчально-виховному процесі. В результаті здійснення педагогічної діяльності

освітній коуч інтегрує реалізацію зазначених функцій з метою забезпечення освітньо-професійної соціалізації.

Проаналізуємо більш детально основні професійно важливі якості освітнього коуча відповідно до функцій, які він виконує у навчально-виховному процесі.

Таблиця 1.

Психологічні якості освітнього коуча як суб'єкта освітньо-професійної соціалізації

Освітньо-професійна соціалізація здобувачів – базовий механізм формування особистості майбутнього професіонала в умовах ЗВО		
Функції освітнього коуча як суб'єкта освітньо-професійної соціалізації		
Аналітико-прогностична	Проективно-організаційна	Продуктивно-комунікаційна
Психологічні якості освітнього коуча		
Здатність до адекватної оцінки педагогічної ситуації Здатність до аналізу індивідуальних особливостей здобувачів Соціальний інтелект: - соціальна спостережливість, проникливість - невербальна чутливість - вербальна чутливість - прогноз динаміки соціальних подій - домінування орієнтації на пізнання	Здатність до стратегічного планування Уміння проектувати продуктивний соціалізуючий вплив Уміння застосувати диференційний підхід Здатність до удосконалення організаторських здібностей Домінування орієнтації на лідерство та творчість	Здатність до емпатії Атрактивність Фасилітативність Психолого-педагогічний такт Здатність бути соціально референтним для здобувачів Невербальна компетентність Вербальна компетентність Розвиток інтраособистісного емоційного інтелекту

Аналітико-прогностична функція освітнього коуча реалізується завдяки актуалізації таких його особистісних конструктів як здатності до адекватної оцінки педагогічної ситуації, аналізу індивідуальних особливостей студентів. Вона передбачає розвинений соціальний інтелект педагога, який лежить в основі його соціально-інтелектуальної компетентності та проявляється в соціальній спостережливості, проникливості, невербальній і вербальній чутливості, здатності до прогнозу динаміки соціальних подій та домінуванні орієнтації освітнього коуча на соціальне пізнання.

1. Здатність до адекватної оцінки педагогічної ситуації проявляється у педагогічній спостережливості, вмінні освітнього коуча адекватно розуміти стан справ у навчальній групі, виокремлювати їх найбільш інформативні ознаки, правильно сприймати та оцінювати соціальний і психолого-педагогічний зміст ситуації, що виникає у навчально-виховному процесі.

2. Здатність до аналізу індивідуальних особливостей здобувачів включає загальну оцінку студента як особистості, що зазвичай формується на основі спостережень освітнього коуча за індивідуальними відмінностями поведінки здобувача в академічній групі, а також оцінку окремих рис його особистості, мотивів та намірів.

3. Розвинений соціальний інтелект або соціально-інтелектуальна компетентність необхідна освітньому коучу для того, щоб аналізувати складні ситуації взаємодії «здобувач – здобувач» та «викладач – здобувач», розпізнавати структуру міжособистісних ситуацій в динаміці, розуміти логіку їхнього розвитку, відчувати зміни змісту педагогічної ситуації при включенні в комунікацію різних учасників. Соціальна спостережливість, проникливість освітнього коуча – це здатність швидко і глибоко розуміти особливості студента і «відобразити» їх. Така особливість, нерідко проявляючись на інтуїтивному рівні, допомагає педагогу визначити, на що здатний той чи інший здобувач, своєчасно помічати зміни взаємовідносин у навчальному колективі, прогнозувати успішність спільної діяльності студентів залежно від особливостей

їхнього взаємоставлення, симпатій і антипатій. Конструкт соціальної спостережливості уточнюють підсистеми механізмів невербальної та вербальної чутливості викладача як освітнього коуча.

4. Невербальна чутливість – здатність освітнього коуча правильно оцінювати стани, почуття, наміри здобувачів за їхніми невербальними проявами, мімікою, позами, жестами.

5. Вербальна чутливість допомагає освітньому коучу швидко і правильно розуміти мовну експресію та її нюанси в контексті педагогічної ситуації.

6. Прогноз динаміки соціальних подій характеризує вміння освітнього коуча передбачати наслідки поведінки студентів на основі аналізу реальних ситуацій педагогічного спілкування, ґрунтуючись на розумінні почуттів, думок, намірів учасників комунікації.

7. Щодо специфіки мотиваційних тенденцій особливо сприятливою для реалізації аналітичної функції освітнього коуча є домінування в нього орієнтації на пізнання, яка виявляється у схильності до повноти, структурування та рівномірності у здобутті необхідної соціальної інформації, узгодженості між собою різних планів її змісту, оцінювання його відповідності наявним у певному соціально-культурному просторі соціально-перцептивним еталонам. У ситуації, коли потрібно організувати певні заходи у групі здобувачів, освітній коуч з такою домінантою виявляє потребу спостерігати за тим, наскільки хід процесу відповідає вимогам та нормам педагогічної комунікації членів ЗВО, певної професійної спільноти.

Проективно-організаційна функція забезпечується освітнім коучем через його здатність до стратегічного планування, вміння чітко вибудовувати стратегію власної поведінки для досягнення поставленої мети виховного процесу, проектувати продуктивний соціальний вплив через умілий добір його цілей, засобів і методів, способів взаємодії зі студентами, тону і форми звертання до них. Зазначена функція реалізується шляхом застосування диференційного

підходу у розподілі обов'язків здобувачів, а розвивається завдяки здатності до удосконалення організаторських здібностей:

1. Здатність до стратегічного планування передбачає перш за все орієнтацію освітнього коуча на мету педагогічної діяльності та організацію здобувачів для її досягнення. Він отримує задоволення від планування і реалізації плану навчально-виховних заходів, а також від очікуваних результатів фасилітації формування професійної компетентності здобувачів.

2. Уміння проектувати продуктивний соціалізуючий вплив через доцільний вибір мети, засобів і методів впливу, способів взаємодії, тону і форми звертання до студентів. Проектування здійснюється на основі набутого продуктивного досвіду взаємодії зі здобувачами, іншими викладачами, батьками здобувачів. При цьому особливо важливою є здатність педагога досягти адекватного розуміння і сприйняття здобувачами форм та цілей зазначеного впливу, отже, зробити його органічною складовою навчально-виховного процесу. Для цього необхідно, зокрема, дати можливість партнерам по педагогічній взаємодії самостійно артикулювати свої інтереси та почуття.

3. Уміння застосовувати диференційний підхід у розподілі обов'язків студентів, а саме знайти для кожного здобувача місце у спільній справі відповідно до його індивідуально-типологічних особливостей. Для освітнього коуча ця якість є особливо цінною. Уміння освітнього коуча узгодити реальні можливості здобувачів з поставленими завданнями, привести їх у відповідність один до одного, набуває тим більшої актуальності, чим більш складною є педагогічна ситуація.

4. Здатність до удосконалення організаторських здібностей. Визначення освітнім коучем шляхів свого подальшого професійного розвитку передбачає перш за все оцінку своїх знань та здібностей, характерологічних та інших проявів особистості, об'єктивне розуміння того, як він сприймається зі сторони і виглядає в очах інших викладачів та здобувачів, а також уміння робити висновки з кожної ситуацій педагогічного спілкування з максимальним

коефіцієнтом корисної дії для розвитку власних організаторських здібностей. Для успішного виконання своїх функцій освітній коуч має бути сприйнятливим до вимог сучасної психолого-педагогічної науки, формувати і розвивати корисні для педагогічного спілкування вміння і навички, глибоко засвоювати і творчо застосовувати сучасний досвід педагогічної діяльності.

5. Домінування орієнтації на лідерство та творчість. Лідерські здібності освітнього коуча проявляються, насамперед, в умінні організувати спільну діяльність студентів для найшвидшого й успішного досягнення мети педагогічного процесу. Педагогу-лідеру властиві наполегливість, послідовність, високий рівень самоорганізації та самодисципліни, сильна воля, почуття відповідальності, підвищена ініціативність та активність, віра у правильність поставленої перед навчальною групою й собою особисто мети та в ефективність обраних для її досягнення засобів, особиста зацікавленість у позитивних результатах роботи студентської групи, мотивація на здобуття авторитету серед здобувачів та колег. Викладач-лідер демонструє потребу регулярно контролювати відповідність процесу навчання та виховання студентів його педагогічним принципам та вимогам.

Орієнтація педагога на творчість передбачає, в основному, схильність до пошуку нових різноманітних способів здійснення навчально-виховних завдань, уникання рутини, одноманітності та формалізму в ситуаціях педагогічного спілкування, здатність до імпровізації і нестандартних рішень. Освітньому коучу, орієнтованому на творчі підходи в роботі, властиво виявляти гнучкість у засобах досягнення мети навчально-виховного процесу. Застосування ним технік педагогічного впливу на здобувачів є недемонстративним і ненав'язливим, а кожний виховний захід характеризується своєрідністю і неповторністю у межах виховного процесу.

Продуктивно-комунікаційна функція реалізується за допомогою таких професійно важливих характеристик освітнього коуча:

1. Емпатійність – це здатність людини до співпереживання, уміння поставити себе на місце іншого і пережити його стан. Освітній коуч, наділений цією здатністю, ставиться до студента не як до об'єкта впливу і не лише як до рівноправного з собою, у певному розумінні, суб'єкта педагогічної взаємодії. У цій взаємодії він враховує, як значимий чинник, крім формальних норм, загальних та індивідуальних навчально-виховних цілей і планів, крім інтелектуальних і вольових характеристик здобувача, також почуттєву сторону його психіки, тобто, сприймає його як цілісну особистість у всій повноті її якостей та потенціалів. Це дає можливість освітньому коучу більш швидко та адекватно оцінювати внутрішній стан студента, його проблеми і знаходити відповідні ситуації і засоби їх розв'язання. Здатність не тільки враховувати почуття здобувача, але й глибоко розуміти їх на основі співпереживання, сприяє гармонізації відносин у навчально-виховному процесі, дозволяє завчасно попереджати ймовірні конфлікти. Водночас ставлення освітнього коуча, базоване на емпатії, збільшує самооцінку студента, підтримує його мотивацію на успішне навчання та особистісний розвиток.

2. Атрактивність – це привабливість для здобувачів дій виховного характеру освітнього коуча. Цього можна досягти дружнім, привітним і справедливим ставленням до студентів, ненав'язливою демонстрацією своєї поваги до них як до партнерів з педагогічної взаємодії, дотриманням при прийнятті рішень таких критеріїв як корисність і зрозумілість, послідовністю у виконанні цих рішень, самокритичністю, переконливістю власної аргументації, а відтак і володінням ораторським мистецтвом.

3. Фасилітативність – здатність освітнього коуча, у залежності від своїх можливостей, цілеспрямовано сприяти самостійному розвитку здобувачів, їх професійної компетентності, допомагати їм, пропонуючи можливі варіанти вирішення завдань навчальної діяльності, забезпечуючи послідовність дій навчально-виховного процесу, використовуючи лише верифіковані принципи та ефективні техніки роботи з колективним груповим суб'єктом.

4. Психолого-педагогічний такт – це вміння дотримуватися почуття міри у відносинах зі студентами, діяти адекватно їх психологічним особливостям. Воно передбачає такі якості як уважність, чуйність, об'єктивність, вміння знайти підхід до здобувачів та обрати найбільш продуктивний спосіб взаємодії з ними.

5. Здатність бути соціально референтним виявляється у соціальній енергійності освітнього коуча, його професійній та моральній готовності впливати на студентів, насамперед, прикладом власного сумлінного та відповідального ставлення до справ. Важливу роль у досягненні статусу соціально референтної особи відіграє вміння педагога розкривати детермінацію педагогічних ситуацій, доводити їх логічну послідовність, роз'яснювати здобувачам їхню роль в цих ситуаціях і, відповідно, напрями та засоби їх дій.

6. Невербальна компетентність передбачає чутливість освітнього коуча до невербальної експресії студентів, вміння розуміти їх не виражені словесно реакції в ході педагогічної взаємодії. Така компетентність істотно збільшує ефективність його спілкування зі здобувачами.

7. Вербальна компетентність виражається у вмінні освітнього коуча знаходити правильний тон з різними співрозмовниками в різних ситуаціях педагогічного спілкування, виявляти рольову пластичність, тобто демонструвати широкий репертуар рольової поведінки.

8. Розвиток інтраособистісного емоційного інтелекту характеризується емоційним потенціалом адекватного переживання, сприйняття, вираження, трансформації емоцій, управління освітнім коучем емоційною сферою власного життя та розуміння емоцій студентів, його здатністю до емпатії та диференціації емоцій, прийняття відповідальності за їхню якість (Власова, 2019).

Дискусії

Результати теоретичного аналізу психологічних характеристик освітнього коуча як суб'єкта освітньо-професійної соціалізації знаходять широке підтвердження в сучасних міждисциплінарних дослідженнях і потребують

осмислення у кількох взаємопов'язаних вимірах: емпатії та емоційного інтелекту, соціального інтелекту та педагогічного лідерства, фасилітації та коучингових практик, а також соціалізуючого потенціалу освітнього середовища.

Виокремлена нами емпатійність як провідна характеристика продуктивно-комунікаційної функції освітнього коуча дістає переконливе підтвердження в новітніх дослідженнях. Систематичний огляд Aldrup et al. (2022) засвідчив, що педагогічна емпатія є вагомим предиктором якості взаємодії «педагог — студент» та психосоціального розвитку тих, хто навчається. Роль соціально-емоційної компетентності педагога у забезпеченні сприятливого навчального клімату обґрунтована ще у науковій роботі Jennings & Greenberg (2009), яка є методологічним орієнтиром. Wubbels et al. (2012) у своєму узагальненні наукових досліджень міжособистісних відносин в освіті показали, що саме патерни педагогічної взаємодії формують соціалізуючий потенціал освітнього середовища — висновок, що безпосередньо стосується ролі емпатійного освітнього коуча.

Розвиток інтраособистісного емоційного інтелекту (EI), виокремлений у нашій моделі як самостійна характеристика продуктивно-комунікаційної функції, спирається на потужну теоретичну базу. Goleman (1995) популяризував конструкт EI та обґрунтував його пріоритетну роль у міжособистісних сферах, що є особливо релевантним для педагогічної діяльності. Bar-On (2006) запропонував розширену модель емоційного інтелекту, яка інтегрує внутрішньоособистісні та міжособистісні компоненти і є особливо значущою для розуміння характеристик освітнього коуча. Xuefen et al. (2024) емпірично показали, що EI позитивно впливає не лише на академічні досягнення, а й на психологічне благополуччя студентів університету. Gkintoni et al. (2025) дослідили EI у контексті цілісного розвитку здобувачів вищої школи та виявили його зв'язок із соціальною ефективністю. Lonbani et al. (2023) встановили зв'язок між EI педагогів у вищій освіті, стратегіями подолання стресу та соціальною самоефективністю — характеристиками, що відповідають вимогам нашої

концептуальної моделі до освітнього коуча. Brackett et al. (2011) переконливо обґрунтували широке значення ЕІ для особистісного, соціального та академічного успіху, а MacCann et al. (2020) у мета-аналізі довели, що ЕІ є значущим предиктором академічних досягнень. Yasmeen et al. (2023) емпірично підтвердили, що якість стосунків «викладач — клас» і рівень ЕІ студентів вищої школи взаємопов'язані — що є прямим аргументом на користь розвитку ЕІ в освітнього коуча.

Соціальний інтелект педагога, що становить основу аналітико-прогностичної функції, також має міцне наукове підґрунтя. Концептуальну базу для його розуміння як окремої інтелектуальної здібності заклав Guilford (1967). Turan Bora & Akbaba Altun (2025), досліджуючи відчуття приналежності студентів до закладу освіти крізь призму ЕІ та соціально-екологічних підходів, показали, що педагог є ключовим агентом формування цього відчуття — що прямо відповідає характеристиці «бути соціально референтним» у нашій моделі. Kokkinos & Kipritsi (2012) дослідили зв'язок між рівнем ЕІ і здатністю долати міжособистісні труднощі, підтверджуючи значення розвиненого соціального інтелекту для забезпечення безпечного освітнього середовища. Дослідження самореалізації студентів в освітньому середовищі Danyliuk & Kupriieva (2020) показало, що умови середовища, формовані педагогом, є ключовим чинником розвитку студента — що узгоджується з нашим розумінням соціально референтної ролі освітнього коуча.

Виокремлена нами в рамках проєктивно-організаційної функції орієнтація на лідерство та творчість підкріплена сучасними дослідженнями. Pan et al. (2023) у бібліометричному аналізі виявили зростаючий науковий інтерес до феномену педагогічного лідерства, що підтверджує актуальність цієї характеристики в нашій моделі. Shalb & Ghamrawi (2024) показали, що розвиток педагогічного лідерства в рамках трансформаційної моделі профпідготовки є ключовою умовою покращення якості навчання. Grimm (2023) обґрунтував, що педагогічне лідерство у межах навчальних спільнот сприяє покращенню якості викладання.

Liu et al. (2022) дослідили, як навчальні спільноти педагогів стимулюють інноваційність, підтверджуючи зв'язок між організаційним лідерством і творчою орієнтацією — якістю, яку ми вважаємо важливою для освітнього коуча. Dickson et al. (2024) показали роль спільнот педагогів у подоланні ізоляції та розвитку фасилітативної компетентності. Kinder et al. (2024) підкреслили значення адаптивних організаторських здібностей при переході до нових педагогічних ролей.

Фасилітативність як характеристика продуктивно-комунікаційної функції освітнього коуча логічно вписується в контекст сучасного дискурсу про коучинг в освіті. Класична теорія Rogers (1969) про фасилітуюче навчання обґрунтовує, що педагог, який створює умови для самостійного розвитку студентів, є більш ефективним агентом соціалізації. Reddy et al. (2022) підкреслюють, що ефективність коучингових практик безпосередньо залежить від психологічних характеристик самого коуча. Wang (2025) у емпіричному дослідженні встановив зв'язок між академічним коучингом і показниками академічної успішності та продовження навчання студентів в університеті, що підтверджує соціалізуючу функцію цього виду педагогічної взаємодії. Методологічні засади коучингу як практики розвитку потенціалу особистості розробили Уйтмор (2005) і Голві (2007). Борова (2011) концептуалізувала освітній коучинг в українській педагогіці, Нежинська та Тименко (2015) адаптували ці ідеї до системи вищої освіти України, а Поберезська (2017) обґрунтувала коучинг як педагогічну технологію студентоцентричного навчання у ВНЗ. Авторка (Chuhaieva (2025a, 2025b) розвинула ці ідеї у контексті освітньо-професійної соціалізації, розглядаючи освітній коучинг як соціалізуючу практику та вид надання психологічної допомоги.

Освітньо-професійна соціалізація відбувається в умовах освітнього середовища, де педагог виступає агентом соціально-емоційного навчання. Durlak et al. (2011) у мета-аналізі довели, що розвиток соціально-емоційних навичок суттєво покращує академічні та поведінкові результати студентів. Ciriaco et al.

(2023) представили сучасний мета-аналіз, який підтверджує доказову базу соціально-емоційного навчання. Cooper et al. (2023) дослідили сприйняття соціально-емоційного навчання педагогами під час пандемії, підкреслюючи залежність його ефективності від особистісних характеристик педагога — висновок, що безпосередньо підтверджує значення нашої моделі.

Теоретичний аналіз проблеми психологічних характеристик освітнього коуча як суб'єкта освітньо-професійної соціалізації, здійснений у роботі, дає нам можливість зробити наступні **висновки**.

Освітній коучинг у ЗВО полягає у цілеспрямованому соціалізуючому впливі педагога на групу здобувачів з метою сприяння їх особистісному зростанню. У результаті здійснення вимог навчально-виховного процесу, освітній коуч виконує ряд спеціальних функцій, які проявляються у своєрідному співвідношенні: якщо освітній коуч знає (аналітико-прогностична функція), і розуміє студентів (продуктивно-комунікаційна функція), орієнтований на їхні потреби і на спільну справу, то йому легше зацікавити здобувачів цією справою (проективно-організаційна функція), залучити їх до її реалізації і в процесі ефективної взаємодії обрати адекватний ситуації спосіб впливу – проявити психолого-педагогічний такт. Керуючись цілями освітньо-професійної соціалізації, освітній коуч, реалізує покладені на нього функції у педагогічній діяльності через актуалізацію власних соціальних здібностей. Розроблена нами концептуальна модель психологічних характеристик освітнього коуча, пов'язаних з ефективністю освітньо-професійної соціалізації студентів, відтворює зв'язки основних функцій освітнього коуча в педагогічному процесі з його розвиненими соціальними здібностями і психолого-педагогічними вміннями. Змістовно у процесі такої діяльності освітній коуч закладає основи саморозвитку та самовдосконалення здобувачів. Діяльність освітнього коуча, у процесі якої реалізуються професійні можливості та здійснюється самореалізація його особистості, є засобом розвитку соціалізованої і творчої особистості здобувачів.

Перспективи дослідження пов'язані з завданнями подальшого уточнення розробленої нами моделі психологічних характеристик освітнього коуча, які забезпечують ефективність освітньо-професійної соціалізації студентів.

Конфлікт інтересів. Автор повідомляє про відсутність відомого йому конфлікту інтересів.

Використання штучного інтелекту. Автор підтверджує, що під час підготовки цієї роботи засоби штучного інтелекту не використовувалися.

References

Aldrup, K., Carstensen, B., & Klusmann, U. (2022). Is empathy the key to effective teaching? A systematic review of its association with teacher-student interactions and student outcomes. *Educational Psychology Review*, 34(3), 1177–1216. <https://doi.org/10.1007/s10648-021-09649-y>

Bar-On, R. (2006). The Bar-On model of emotional-social intelligence (ESI). *Psicothema*, 18(Suppl.), 13–25. <https://www.psicothema.com/pdf/3271.pdf>

Bilodid, V. M. (2015). Osoblyvosti osvithoi sotsializatsii studenta: profili maibutnoi zhyttievoi perspektyvy [Features of educational socialization of students: profiles of future life perspectives]. *Naukovi zapysky Nizhynskoho derzhavnoho universytetu imeni Mykoly Hoholia. Serii: Psykholoho-pedahohichni nauky*, 2, 14–19. [in Ukrainian]

Borova, T. A. (2011). Kontseptsiiia osvitnoho kouchinhu [The concept of educational coaching]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu*, 12, 12–16. [in Ukrainian]

Brackett, M. A., Rivers, S. E., & Salovey, P. (2011). Emotional intelligence: Implications for personal, social, academic, and workplace success. *Social and Personality Psychology Compass*, 5(1), 88–103. <https://doi.org/10.1111/j.1751-9004.2010.00334.x>

Chuhaieva, N. Yu. (2017). *Psykhologichni osoblyvosti pedahoha-nastavnyka yak umova efektyvnoi sotsializatsii studentiv* [Psychological characteristics of a mentor-teacher as a condition for effective socialization of students]. PP Lysenko M. M. [in Ukrainian]

Chuhaieva, N. Yu. (2025a). Osvitnii kouczynh yak sotsializuiucha praktyka [Educational coaching as a socializing practice]. In *Dokazovi psykhologichni praktyky v ukrainskomu sohodenni: materialy Vseukrainskoho forumu, 25–26 veresnia 2025 r., Kyiv* [Evidence-based psychological practices in modern Ukraine: Proceedings of the All-Ukrainian Forum, September 25–26, 2025, Kyiv] (pp. 147–149). Vydavets Pozdnyshch Ye. V. [in Ukrainian]

Chuhaieva, N. Yu. (2025b). Osvitnii kouczynh yak vyd nadannia psykhologichnoi dopomohy [Educational coaching as a type of psychological assistance]. In *Psykhologhiia orhanizatsii: vid teorii do praktyky upravlinnia* [Psychology of organizations: from theory to practice of management] (pp. 99–101). Natsionalna akademiia vnutrishnikh sprav. [in Ukrainian]

Cipriano, C., Strambler, M. J., Naples, L. H., Ha, C., Kirk, M., Wood, M., ... Brackett, M. A. (2023). The state of evidence for social and emotional learning: A contemporary meta-analysis. *Child Development, 94*(5), 1181–1204. <https://doi.org/10.1111/cdev.13968>

Cooper, C. M., Przeworski, A., & Smith, A. C. (2023). Perceptions of social-emotional learning among K-12 teachers during the COVID-19 pandemic. *School Mental Health, 15*(1), 1–14. <https://doi.org/10.1007/s12310-022-09563-w>

Danyliuk, I., & Kupriieva, O. (2020). The psychological basis of students' self-realization at the integrated educational environment. In *Society. Integration. Education: Proceedings of the International Scientific Conference* (Vol. 4, pp. 17–29). Rēzekne Academy of Technologies. <https://doi.org/10.17770/sie2020vol4.5185>

Dembytska, N., Zubiashvili, I., Lavrenko, O., & Melnychuk, T. (2024). *Psykhologichni mekhanizmy ekonomichnoi sotsializatsii molodi v umovakh transformatsii suspilstva: monohrafiia* [Psychological mechanisms of economic

socialization of youth in conditions of social transformation: a monograph]. Instytut psycholohii imeni H. S. Kostiuka NAPN Ukrainy. [in Ukrainian]

Dickson, E., Lardier, D. T., Verdezoto, C. S., & Hackett, J. M. (2024). Reducing isolation for educators through ECHO virtual communities of practice. *Frontiers in Education*, 9, 1409721. <https://doi.org/10.3389/feduc.2024.1409721>

Durlak, J. A., Weissberg, R. P., Dymnicki, A. B., Taylor, R. D., & Schellinger, K. B. (2011). The impact of enhancing students' social and emotional learning: A meta-analysis. *Child Development*, 82(1), 405–432. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2010.01564.x>

Gkintoni, E., Halkiopoulou, C., & Antonopoulou, H. (2025). Emotional intelligence and holistic student development: An assessment of psychological and social efficacy in vocational university English education. *Frontiers in Psychology*, 16, 1664645. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2025.1664645>

Goleman, D. (1995). *Emotional intelligence: Why it can matter more than IQ*. Bantam Books.

Golvi, T. (2007). *Maksymalna samorealizatsiia: Robota yak vnutrishnia hra* [The inner game of work: Focus, learning, pleasure, and mobility in the workplace]. Alpina Biznes Buks. [in Ukrainian]

Grimm, F. (2023). Teacher leadership for teaching improvement in professional learning communities. *Professional Development in Education*, 49(6), 1135–1147. <https://doi.org/10.1080/19415257.2023.2264286>

Guilford, J. P. (1967). *The nature of human intelligence*. McGraw-Hill.

Jennings, P. A., & Greenberg, M. T. (2009). The prosocial classroom: Teacher social and emotional competence in relation to student and classroom outcomes. *Review of Educational Research*, 79(1), 491–525. <https://doi.org/10.3102/0034654308325693>

Kinder, C. J., Shiver, V. N., Richards, K. A. R., Woods, A. M., & Cushing, C. L. (2024). Learning on the fly: Transitioning from doctoral student to physical

education teacher educator. *European Physical Education Review*, 30(1), 19–35.
<https://doi.org/10.1177/1356336X231177978>

Kokkinos, C. M., & Kipritsi, E. (2012). The relationship between bullying, victimization, trait emotional intelligence, self-efficacy and empathy among preadolescents. *Social Psychology of Education*, 15(1), 41–58.
<https://doi.org/10.1007/s11218-011-9168-9>

Liu, S., Lu, J., & Yin, H. (2022). Can professional learning communities promote teacher innovation? *Teaching and Teacher Education*, 109, 103571.
<https://doi.org/10.1016/j.tate.2021.103571>

Lonbani, M., Morimoto, S., Jonathan, J., Khanal, P., & Sharma, S. (2023). Emotional intelligence of teachers in higher education: Stress coping strategies, social self-efficacy, and decision-making styles. In K. Daimi & A. Al Sadoon (Eds.), *Proceedings of the Second International Conference on Innovations in Computing Research (ICR'23). Lecture Notes in Networks and Systems* (Vol. 721, pp. 298–308). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-031-35308-6_30

MacCann, C., Jiang, Y., Brown, L. E. R., Double, K. S., Bucich, M., & Minbashian, A. (2020). Emotional intelligence predicts academic performance: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 146(2), 150–186.
<https://doi.org/10.1037/bul0000219>

Moskalenko, V. V. (2025). Kontsept identychnosti osobystosti v rakursi teorii sytuatsii [The concept of personal identity in the perspective of the theory of situations]. In *Ukrainske suspilstvo u perspektyvakh rozvytku: istorychnyi, sotsialno-politychnyi, osvitho-pedahohichnyi aspekty* [Ukrainian society in development perspectives] (p. 929). [in Ukrainian]

Nezhynska, O. O., & Tymenko, V. M. (2015). Vykorystannia kouchinhu v systemi vyshchoi osvity Ukrainy [The use of coaching in the higher education system of Ukraine]. *Visnyk pislidyplomnoi osvity*, 15, 236–245. [in Ukrainian]

Pan, H.-L. W., Wiens, P. D., & Moyal, A. (2023). A bibliometric analysis of the teacher leadership scholarship. *Teaching and Teacher Education*, 121, 103936. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2022.103936>

Poberezska, H. H. (2017). Kouchynh yak pedahohichna tekhnolohiia studentotsentrychnoho navchannia u VNZ [Coaching as a pedagogical technology of student-centred learning in higher education]. *Tekhnolohiia i tekhnika drukarstva*, 4, 99–107. [https://doi.org/10.20535/2077-7264.4\(58\).2017.126891](https://doi.org/10.20535/2077-7264.4(58).2017.126891) [in Ukrainian]

Reddy, L. A., Glover, T. A., Merrin, G. J., Dudek, C. M., & Houlihan, J. (2022). Advancing the science of coaching in education. *Journal of School Psychology*, 95, 1–7. <https://doi.org/10.1016/j.jsp.2022.10.003>

Rogers, C. R. (1969). *Freedom to learn: A view of what education might become*. Merrill.

Shalb, T., & Ghamrawi, N. A. R. (2024). Cultivating teacher leadership: Evidence from a transformative professional development model. *School Leadership & Management*, 44(4), 413–441. <https://doi.org/10.1080/13632434.2024.2328056>

Shvalb, Yu. M. (2020). *Psykhologichni mekhanizmy sotsializatsii osobystosti v ontogenezi: monohrafiia* [Psychological mechanisms of personality socialization in ontogenesis: a monograph]. [in Ukrainian]

Turan Bora, H., & Akbaba Altun, S. (2025). Fostering students' sense of school belonging: Emotional intelligence and socio-ecological perspectives. *Journal of Intelligence*, 13(9), 112. <https://doi.org/10.3390/jintelligence13090112>

Uitmore, Dzh. (2005). *Kouchynh vysokoi efektyvnosti* [Coaching for performance]. *Finansy ta statystyka*. [in Ukrainian]

Vlasova, O. I. (2019). *Vikovi osoblyvosti informalnoi sotsializatsii osobystosti: monohrafiia* [Age-related features of informal socialization of personality: a monograph]. Seredniak T. K. [in Ukrainian]

Wang, J. (2025). Institutionalizing academic coaching: An empirical study of student retention at a Hispanic-serving institution. *Journal of College Student Retention: Research, Theory & Practice*. <https://doi.org/10.1177/15210251251330858>

Wubbels, T., Brekelmans, M., den Brok, P., Levy, J., Mainhard, T., & van Tartwijk, J. (2012). Let's make things better: Developments in research on interpersonal relationships in education. In T. Wubbels, P. den Brok, J. van Tartwijk, & J. Levy (Eds.), *Interpersonal relationships in education: An overview of contemporary research* (pp. 225–249). Sense Publishers.

Xuefen, L., Salarzadeh Jenatabadi, H., & Samsudin, N. (2024). Emotional intelligence impact on academic achievement and psychological well-being among university students. *BMC Psychology*, 12, 389. <https://doi.org/10.1186/s40359-024-01886-4>

Yasmeen, R., Shah, A. A., Naseer, S., & Syeda, Z. F. (2023). Teacher-class relationship and emotional intelligence in higher education students. *PLoS ONE*, 18(10), e0292120. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0292120>

Ця робота ліцензується відповідно до Creative Commons Attribution 4.0 International License.

Авторське право (с) 2026 Chuhaieva Nataliia Чугаєва Наталія Юріївна

Отримано: 31.03.2026

Відрецензовано: 05.05.2026

Опубліковано: 20.05.2026

DOI: <https://doi.org/10.31108/3.2026.10.1.5>